

«Παρουσίες»: «Μιλήστε μας για σάς!»

Κι άπαντάει ό

Γιάννης Σκαρίμπας

Τόν ξέραμε σάν ποιητή και πεζογράφο, τόν γνωρίσαμε και σάν θεατρικό συγγραφέα. Και «εξαφνικά πέρασι τὸ καλοκαίρι» —τὸν Αὐγουστο τοῦ '71 τυπώθηκε «Τὸ 21 καὶ ἡ ἀλήθεια» του— τὸν εἶδαμε νὰ προχωράει καὶ σὲ χώρο ποῦ ποτὲ δὲ φανταζόμασταν ὅτι θὰ τὸν τραβοῦσε: στὸ χώρο τῆς ἱστορίας. Καὶ ποῦ (καθὼς δείχνουν τὰ πράματα) πολὺ τοῦ ἄρεσε, ἀφοῦ ἔγραφε καὶ δεῦτερο τόμο τοῦ «21» —ἴσως μάλιστα νάχει κιόλας κυκλοφορήσει ἴσαμε νὰ τυπωθοῦν τοῦτες οἱ σελίδες— κι ἐτοιμάζει καὶ τρίτον.

Σίγουρα ὁ ξεχωριστός μας λογοτέχνης, ὁ «εἰσάγγελος» ἢ καὶ «μαίτρα» ὅπως τὸν ἀποκαλοῦν πολλοὶ ἀπ' ὄσους συχνότατα τὸν ἐπισκέπτονται στὸ ἐρημητήριό του, ἔχει δοθεῖ μὲ μεράκι στὶς καινούργιες του συγγραφικὲς ἐπιδόσεις. Γιατί, παραμερίζοντας ἐρωτήσεις μας γιὰ τὸ λογοτεχνικὸ του ἔργο καὶ γιὰ ὅ,τι σχετίζεται μὲ κείνο, φτάνει μ' ἓνα εὐάλτοσ στὰ περὶ τὴν ἱστορία, στὶς ἰδέες του, στὶς ἀπόψεις του.

Καί, μὲ τὸ ἀνεπανόληπτο εσκαριμπικὸς ὕφος του, μπαίνει στὰ θέματα ποῦ τώρα τὸν ἀπασχολοῦν σάν συγγραφέα καὶ ποῦ —θὰ λέγαμε— τὸν πυρακτώνουν:

—Γιὰ νὰ σὰς δώσω σὲ μιὰ ἐπείγουσα γοργότητα τὰ ἰδεολογικά μου φόντα ποῦ ἀντικατοπτρίζονται σὲ ὅλα μου τὰ διβλία, πρέπει νὰ κάμω μιὰ «ὀπισθοβάτηση», πρὸς τὶς καταβολές τῆς κοινωνίας. Κατεβάντας ἀπὸ τὰ δέντρα ὁ ἄνθρωπος (ὁ «Homo Sapiens» τῶν ντοκτόρων) καὶ ἐξεληθόντας στὴ σφιγγώδικη ἔκταση πρὸς ἐξεύρεση καλλίτερου βίου, εἶδε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐπιδιώσει χωρὶς θυσία τῆς φυσικῆς του ἐλευθερίας. Ἦ ἐπρεπε νὰ «συμβιθασθεῖ» μὲ τοὺς ὁμοίους του, ἢ νὰ ξαναγύριζε στὴ ζούγκλα. Μὲ βαρειά καρδιά προτίμησε τὸ πρῶτο. Καταθέσαντας τὴν ἐλευθερία του κεφάλαιο, συνέστησε τὴν (ἄς τὴν πῶ) «Ὁμόρρυθμον Ἐταιρίαν τῆς ζωῆς» καὶ ὑπόγραψε τὴ σύμβαση.

—Σύμβαση; Ποιὰ «σύμβαση» ἐννοεῖτε;

—Δηλαδή «οὐ φονεύσεις»... δηλαδή «οὐ ψευδομαρτυρήσεις»... δηλαδή «μὴν ἐπιθυμήσεις τὴ γυναίκα τοῦ πλησίον σου»... καί, συνεπῶς, οὐ κλέψεις τὸν συνόμοιό σου, οὐ γδάρεις ζωντανὸν τὸν συμβιώτη σου, οὐ τὸν φλομώνεις μὲ τὸ δῆλο σου, οὐ καταχραστεῖς τοῦ τὴν «οὐσίαν», οὐ κα-

ταπατήσεις τοῦ δικαίωμα... οὐ ἐγάλεις τοῦ συνανθρώπου σου τὸ μάτι... οὐ... οὐ... οὐ... Ὁ παραβαίνων τὴ σύμβαση, ἐκβάλλεται τῆς κοινότητος καὶ φουντάρεται — νὰ ποῦμε — στὸν... Εὐρύπτο! Ἔτσι; Ἔτσι.

»Καὶ τί ἔγινε; «Σκοτώνεις» χωρὶς διόλου νὰ βλέπεις, ἀλλὰ ἔχει μὲ τὸ μαχαίρι — χωρὶς... γάζες. Οἱ σκοτωμένοι σου δέν... κηδεύονται, ἀλλὰ μνέσκουνε «ζητωκραυγάδες» σου καὶ ἡλίθιοι! Γδέρνεις μὲ σπασμένο γυαλί τοὺς «συνεταίρους» σου, χωρὶς διόλου νὰ σὲ χῶσουν στὴ φυλάκα. Τοὺς χασικλώνεις μὲ τὸ φέμα σου καὶ ναρκώνονται, χωρὶς νὰ σὲ πιάνει ἀπὸ τ' ἄφτι ὁ χωροφύλακας. Μεταχειρίζεσαι τὸ νόμο γιὰ στυλιὰρι μας καὶ θάνεις νὰ θαυματουργᾶν οἱ Παναγίες! («Ποιὸς θὰ μνησεῖ στὸν Χριστιανισμὸ τὴ Μεγαλόχαρη;» ἀναρωτιέται τὸ «θεῖο τραγί» σ' ἓναν χωριάτη). Κορφολογᾶς καὶ τραγανίζεις τὰ κορίτσα μας, χωρὶς μὰ κουμπουριά στόνα ἀπ' τ' ἄφτιά σου... «Τυφλώνεις» κι ἀπ' τὰ δυὸ τοὺς συντοπίτες σου, καὶ παρασημοφοριέσαι ὡς «Χαλκιδάρχης»! Ἄντι στὶς φυλακές, μοῦ γίνεσαι «ἐκ τῶν τὰ πρῶτα τῆ κοινωνίας» — μας — φερόντων!»

Ἄν ὑπάρχουν δυὸ-τρεῖς ἑλληνες λογοτέχνες ποῦ μένουν σ' ἐπαρχιακὲς πόλεις καὶ ποῦ τ' ὄνομά τους ἔχει δοθεῖ ἀναπόσπαστα μ' αὐτές, ἀναμφισβήτητα τὸ «Σκαρίμπας» εἶναι τὸ πῶς στενά δεμένο μὲ τὸ «Χαλκίδα». Γιὰ τοὺς πνευματικὸς μας ἀνθρώπους καὶ τοὺς φίλους τῆς λογοτεχνίας μας Σκαρίμπας ἴσον Χαλκίδα, καὶ ἀντιστρόφως.

Ὁλη του τὴ ζωὴ ὁ Σκαρίμπας σ' αὐτὴ τὴ μικρὴ πολιτεία τὴν πέρασε. Σπάνια τὴν ἀφήνει γιὰ νὰ κατέβει στὴν Ἀθήνα. Ἄν τὸν ρωτήσετε γι' ἄλλα ταξίδια του, θὰ σὰς ἀπαντήσει ὅτι πηγαίνει κάπου - κάπου στὰ Ψαχνὰ (λίγα χιλιόμετρα ἀπ' τὴ Χαλκίδα), ποῦ εἶναι γι' αὐτόν... τὸ ἐξωτερικὸ του. Προτιμᾷ νάει ἐκαθιστός» στὴ Χαλκίδα του, ὅπως κι ἐκείνη εἶναι (γιὰ νὰ θυμηθοῦμε δυὸ στίχους του) ἐκαθιστὴ στὴν οὐρὰ τῆς — σάν γάτα!

Σὲ διβλία ἔχουν ἐκδοθεῖ τὰ ἀκόλουθα ἔργα του:

«Καημοὶ στὸ Γριπουήσι», «Τὸ θεῖο τραγί», «Μαριάμπας», «Ὀυλαλούμ», «Τὸ ὄλο τοῦ Φίγκαρω», «Ἐαυτοῦληδες», «Ὁ ἄχος τοῦ κώδωνος», «Περίπολος Ζ'», «Τὸ Βατερλώ δυὸ γελοίων», «Ἡ μαθητευομένη τῶν τακουινίων», «Βοιδάγγελοι», «Τ' ἀφιγκράτὰ τοῦ βραχοκάβουρας», «Ἀπαντες στίχοι 1936 - 1970», «Τὸ 21 καὶ ἡ ἀλήθεια».

Ὅταν — γιὰ νὰ ὀλοκληρώσουμε τὴ εἰσέντευξη — τοῦ ζητήσαμε νὰ μᾶς δώσει καὶ μερικὰ ἐβιογραφικὰ στοιχεῖα του, ἢ ἀπάντησή του ἦταν: «Βάλτε μόνον ὅτι ὁ Σκαρίμπας γεννήθηκε στὴν Ἁγία Εὐθυμία Παρνασσίδος τὸ 1893, τίποτ' ἄλλο». Ἄς μᾶς συγχωρέσει ποῦ παραβιάσαμε τὴν ἐπιθυμία του γιὰ τὸ «τίποτ' ἄλλο» του.

Είσαι πολυέλεος και φιλόανθρωπος, με μπουκωμένα τα δυό σου μάγουλα — σαλάμα. Ψοφάς για Δημοκρατία... και σαμπάνια, για «ζήτω τὸ ἔθνος» και χαβιάρια. Είσαι ὑπὲρ τῆς ἰσότητος (τῶν ἄλλων) και τρελαίνεσαι για τὰ παπιά σαλμί και τὴν πατρίδα... Είσαι τίμιος κατὰ τὸν πιὸ ἄτιμο τρόπο. Τὴ σύμβαση, τὴν ἔχεις γράψει στὰ παπούτσια σου...

— Ὡστε λοιπὸν —;

— Τί ὦστε; Τὸ παιδί τοῦ «Σόλο» μου = ὁ Ἀντώνης και τό... τραγί τοῦ «Θεῖου τραγιοῦ» μου «ἐπαναστάτησαν». Γραμμῆνοι πρὶν σαράντα σχεδὸν χρόνια, τραγικοί, διαφευγμένοι και ἀνάστατοι, μὴ δὲ μπορῶντας νὰ σὲ πετάξουν μέσ'... στὸν Ἑδριπο, ἀρκέστηκαν νὰ σὲ φτύνουν μέσ' στὰ μούτρα. Και σὲ κάνουν Καραγκιόζη τους, και ντόκτορα, ἢ πανηγυριστὴ τοῦ 21. Οἱ πεπειραμένες σου ἀρετές, εἶναι τέλειο για κωλοτομπες ὕλικό τους...

— Συχνά, ὅπως και στὸ βιβλίο σας «τὸ 21», ἀναφέρεστε σὲ «προφασσοῦρες», σὲ «σοφοῦς» κλπ. Μήπως, μαίτρ, θὰ εἶχατε νὰ μᾶς πείτε τίποτ' ἄλλο σχετικὸ;

— Μὰ τὸ εἶπα: Ἡ ἀγραμματοσύνη θὰ μᾶς σώσει... Δυστυχῶς, τό... «μάθημα» τοῦτο δὲν διδάσκεται. Ἄλλὰ μὲ εἶπατε «μαίτρ». Ἡ μακαρίτισσα ἢ γυναίκα μου μ' ἔλεγε «μέτριον». Μιὰ δὲ ἀγαπημένη μου ἐγγονούλα μὲ προσφωνάει «μετριώτατον»...

— Χρησιμοποιήσατε, πρωτύτερα, τὸν χαρακτηρισμὸ «πανηγυριστῆς τοῦ 21». Τί ἀκριβῶς ἐννοεῖτε μ' αὐτόν;

— Ὅτι τῶν «φρονίμων τὰ παιδιά, πρὶν πεινάσουν μαγειρεύουν».

— Δηλαδή;

— Μὰ εἶναι ἀπλούστατο: Εἴσαι μύωψ; Σοῦ φορᾶνε «φακοὺς ἐπαφῆς», διότι στὴν τύφλα δὲν βλέπεις διόλου ἢ μυωπία. Εἴσαι ἀτσιγαρος; Σὲ κάνουν ρητορικὸν ἔθνικόφρονα και δὲν — πιά — ξανακακοτρῶς στὴν ὑπόλοιπη ζωὴ σου. Εἴσαι ἰσόβιος ποιητῆς ἢ διανοούμενος; Σὲ καλεῖ ὁ Διοικητῆς τῆς Ἐθνοτράπεζας και σὲ «βραβεύει» μ' ἓνα τῶν διακόσιων διὰ τὰς πρὸς τὸ ἔθνος (σεῖς γράφτε πρὸς τοὺς «ἐθνικιτζήδες») Ἰψήλας ὑπηρεσίας σου. Και τὰ παίρνεις. Ὁ Μακρυγιάννης πέρασε τὴ ζωὴ του μὲ φωμότυρο, και ὁ Σάνθος πέθανε ἀπὸ τὴν πείνα στὴν Ἀθήνα. Τοῦτοι οἱ λογοτεχνικοί μας ἀυταρέσκηδες εἶναι παιδί μου μάνες τῆς κασιόδας!

— Ποιούς ἐννοεῖτε; Θὰ θέλατε νὰ

μᾶς διευκρινήσατε;

— Δὲ χρειάζεται, — τοὺς καταγγέλλει ἢ σκιά τους.

— Ὅταν μπήκαμε ἐδῶ, στὸ «ἐρημητήριό» σας, ὅπως τὸ λένε, εἶδαμε ὅτι κρατοῦσατε στὰ χέρια σας ἓνα βιβλίο. Μπορεῖτε νὰ μᾶς πείτε ποῖο εἶναι και τίνοσ εἶναι;

— Ὡ, ναί. Εἶναι τοῦ θαυμάσιου αὐτουνοῦ παιδιοῦ τοῦ λαοῦ, τοῦ κ. Γ. Ρεγκούτα. Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σὰς διαβάσω — ποῦ βρίσκομαι; Ἄκουστε:

«Ἡ ἐθνικὴ ἑορτὴ

Ἡ ἐθνικὴ ἑορτὴ δὲν λέει νὰ τελειώσει.

Τὸ βράδυ, ἀπὸ τὸ φωτισμένο μπαλκόνι τοῦ Δημαρχείου (φυσικά πρὶν ἀπὸ τὰ πυροτεχνήματα) ὁ νεαρὸς δικηγόρος μὲ τὴν εὐγενῆ φιλοδοξία τῆς πολιτικῆς, ταιλαιπωρεῖ τὸ νυσταγμένο ἀκροατήριον, μὲ τὴν ἑλληνικὴ ἱστορία.

Και μέσα στὸ πλῆθος τῆς πλατείας τοῦ Δημαρχείου, ἓνας μικρομπακάλης, ποῦ τὸν στενεύουν τὰ καινούργια του παπούτσια, π ὠ ς τ ἣ ν ἔ π α θ ε (ἢ ὑπογράμμιση δική μου, λέει ὁ κ. Σκαρίμπας) και βρέθηκε ἐκεῖ!

Τώρα φοβάται νὰ φύγει, νὰ μὴν τὸν δοῦν οἱ συγγενεῖς τοῦ ὀμιλητῆ:

Σκέφτεται τὰ θερεσέδια, σκέφτεται τὸ μαγαζάκι του, σὲ μιὰ μακρυνῆ λαϊκῆ συνοικία, κι ἀλοῖμονο, ὁ ὀμιλητῆς βρίσκειται ἀκόμη στὶς Θερμοπόλες.»

»Τὸ διάβασα και γέλασα. Πράγματι εἶναι ἓνα πάθημα (σωστὸ χουνέρι) νὰ ἔχεις ἐμπέσει στὸ ρητορικὸ ἔθνικιλῆχι αὐτῶν τῶν τύπων. Στὶς Θερμοπόλες ἀκόμα βρίσκονται, οἱ τῶν «Σελίδων Δόξης» θεοτοῦμοι.

» Παλιὸς — ποτέ μας — δάσκαλος, μᾶς ἔβανε — τὰ μαθητοῦδια του — νὰ «ἄδωμεν» τὸ «Ὅλη δόξα ὀλη χάρι, ἅγια μέρα ἑημερώνει» κλπ., ἐνῶ κι ὁ ἴδιος, μὲ τὴ μακρυνῆ σὰν κὰν ἄγγοῦρι ἐκείνη μύτη του, μᾶς καλανάρχαε τὸ θούριο. «Ἐκτοτες (= χρόνια περίπου ἐβδομήντα) ἀδύνατο ν' ἀκούσω τὴ λέξη «δόξα», χωρὶς νὰ μὴ σκεφτῶ ὅτι τῆς δόξας ἢ μύτη εἶναι σὰν... ἄγγοῦρι!».

Κι ὁ κ. Σκαρίμπας συνεχίζει:

«Στὴν ἑκατοντηνηνταετία τοῦ 21 — μας — ὀργίασαν... τὰ ἐπιρρήματα τῶν προφασσοῦρων μας και οἱ γενικὲς τῶν... τριτοκλίτων. Κοιλίες και φαλάκρες, ἀσκιά φουσκωμένα μὲ ἄερα. Ἄ, μιὰ στιγμὴ νὰ σὰς διαβά-

σω και τοῦτο. Τὸ εἶδα στὰ «Ἐπίκαιρα» τῆς 3ης Μαρτίου:

Τὸ 1/4 τῆς Ἑλλάδος εἶναι «λεκάνες ἀπορροῆς».

Ἐτήσια ζημία 15 δισεκατομμυρίων (ὠν δραχμῶν, ὅσο οἱ δαπάνες τοῦ προϋπολογισμοῦ)

για δημοσία ἔργα.

«Τὸ νερὸ πέρασε, ἢ λάσπη ἔμεινε μὲ θαμμένους μέσα τῆς αὐτοῦς ποῦ δολοφόνησε τὸ νερὸ. Χθὲς χτύπησε στὴν Κόρινθο ὁ θάνατος. Προχθὲς στὴ Βόρειο Ἑλλάδα, ἀφῆσε θάνατο κάποιον ἄλλο. Χθὲς ἦταν οἱ τοιγάνοι, προχθὲς οἱ καραγκιόνηδες, μεθαῖριο θάνατο κάποιον ἄλλο. Ὁ χειμᾶρρος ὀρμάει, κατακυκλῆει, παρασύρει, πλημμυρίζει, πνίγει. Ὅλη σχεδὸν ἢ Ἑλλάδα, δική του. Και, περνώντας, ἀφήνει τὸ ἐπισκεπτήριό του: «Ἑλλάς, μεταξὺ τῶν πρώτων στὸν κατάλογο τῶν πλημμυροπαθῶν χωρῶν». Κλπ., κλπ.»

»Ἐπὶ 150 χρόνια «ἐλευθεροῦ» εἶναι, δὲν πέρσευαν ἀπὸ τὴν ἰθυνητικὴ αὐτὴν φαταουλία νὰ «φράξει» μιὰ τουλάχιστο ἀπὸ τὶς ἑκατομμῆρια πληγῆς τοῦ Φαραῶ μας...

»Μὰ εἶπαμε: Δημοκρατία και σαμπάνια, ἰσότητα και Ρόλς-Ρόυς, Πατρίς και πορτοφόλια... Και τὸ 21 χαντακώθηκε, ξαναπήρε τῶν ὀμιατιῶν του κι ὀπου φύγει. Ἡ «παπουτσομυγάτη» και «κοκκινισκουφίταιχη» ἱστορικάντζα τους, ἔθυσε και ἀπόλυσε — σὲ φέμα: Οἱ ποντικοὶ στὸ Καπιτώλιο, — στὸ Πάνθεο οἱ μούργοι! Ξαναγοήθηκε ὁ Ἑλλαδικὸς λαὸς ποῦ ἐποίησε τὸ — μ ἄ τ α ι ο — θαῦμα!... Ναί μὲν... ὀπωςοῦν... και οὕτωσῆ... ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Καραϊσκάκης... ὁ Φεραῖος, ἀλλὰ προπάντων οἱ «Λόγιοι — λέει — τῆς Διασποράς», οἱ «Μεγάλοι Διδάχοι — λέει — τοῦ Γένους». Ὁ μὴν ἀλλὰ και ὁ Διονύσιος Ρῶμας (τοῦ καιροῦ) ὁ Στέφανος Κατακουζηνός, ὁ Ἰγνάτιος, οἱ Ὀσποδάροι, οἱ Καρατζάδες... Οἱ «ὕγιως σκεπτόμενοι» ἄς τὸ ξέρουν. Χωρὶς... τὸν πατριωτισμὸ (!) τοῦ Καποδίστρια και τὸ σοφολογιωτατισμὸ τοῦ Κοραῆ, ἐλευθερη (!) Ἑλλάδα δὲν θὰ ὕπηρχε!! Χωρὶς τὸ Λάβαρο τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν (ἄλλο κι αὐτὸ φέμμα μὲ οὐρά) ἀκόμα φέσι θὰ φοράγαμε... Ἐ, κι ὁ λαὸς κι ἢ κλεφτουριά, θεθαίως συνέβαλε ὅσο νάναί...

»Ἡ ἀλήθεια ὀμως εἶναι ἄλλη: «Τὸ θαῦμα τοῦ 21 δὲν ἔγχεται στὴ στρατιωτικὴ ἦττα τῆς Τουρκίας — πρᾶγμα ἐυκολότερο — ἀλλὰ στὸ (ὠς

ἐκ θαύματος) σώσιμό του ἀπ' τὴν ἐχθρότητα τῶν κοντζαμπάσηδων, τῶν μεγαλοπαπάδων καὶ τῶν λογίων», ἔλεγα ἀρχὴ-ἀρχὴ τοῦ «21 καὶ ἡ ἀλήθεια». Στὸν ἐπιθύραιο (κυκλοφορεῖ τοῦτες τὶς μέρες) δεῦτερο τόμο τοῦ «21» μου, θὰ (σὰν ἄξαφνο

φίλμ μὲς' στὸ σκοτάδι) παρελάσουν ὅλα αὐτά, κάλλιστα ἱστορικὰ ἐπαληθευμένα. Λιγάκι ὑπομονή... Μέσα στὸ χρόνο θ' ἀκολουθήσει καὶ ὁ 3ος μου, ἐννοῶ ὁ τρίτος τόμος τοῦ «21». Ἰστερα,... θὰ συντρίψω τὸ ἱστοριοδιφικὸ στάδιό μου, ἐκτὸς ἂν δὲν μ'

ἀφήσουν οἱ... συνδιάλογοι! Γιατὶ ἡ Κόλαση τοῦ κόσμου —εἶπε ὁ Οὐάιλντ— κατὰ τοῦτο εἶναι χειρότερη ἀπὸ τὴν «Κόλαση» τοῦ Ντάντε, ὅτι σ' αὐτὴν (=στὴν Κόλαση τοῦ κόσμου) ὁ καθένας μας γίνεται ὁ διάλογος... τοῦ ἄλλου!»

Αὐτὰ μᾶς εἶπε ὁ κ. Σκαρίμπας. Κι ἀπ' ὅ,τι λέει στὰ δυὸ πεζογραφήματά του, ποὺ πρόσφατα κυκλοφόρησαν σὲ δεύτερες ἐκδόσεις («Τὸ θεῖο τραγί» καὶ «Τὸ σόλο τοῦ Φίγκαρω»), καθὼς καὶ στὸν πρῶτο τόμο τῆς μελέτης του «Τὸ 21 καὶ ἡ ἀλήθεια», δίνουμε μικρὰ δείγματα στὸν ἀναγνώστη.

P.

Στὸ ἐπόμενο τεύχος: Ἀπαντᾷ ὁ Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος.